

Попкова Тетяна Борисівна
студентка 5 курсу історичного факультету
Житомирський державний університет ім. Івана Франка
(науковий керівник: к. і. н., доц. **Ю.І. Магась-Демидас**)

Майнові права подружжя в Україні

Актуальність дослідження зумовлена тим, що шлюб є важливою подією у житті більшості людей. Кожен член подружжя має власне майно та спільне майно, особливо це є важливим, коли постає питання про розірвання шлюбу. Метою статті є огляд та загальна характеристика майнових прав подружжя в Україні. Дане питання досліджували Харитонов Є., Сафончик О., Баранова Л. та інші.

Майнові відносини подружжя – це складний комплекс взаємопов'язаних дій щодо володіння, користування й розпорядження майном. Майнові відносини подружжя регулюються нормами сімейного та цивільного права України, а також договорами, які подружжя укладає між собою. Згідно з законодавством майно подружжя ділиться на спільне і особисте.

Глава 7 Сімейного Кодексу України від 10 січня 2002р. (далі - СК) регулює право особистої приватної власності чоловіка та дружини. Ст. 57 СК визначає майно, що є особистою приватною власністю дружини, чоловіка. Особистою приватною власністю дружини або чоловіка є майно: набуте кожним до шлюбу; подароване одному з них або успадковане за час шлюбу; набуте одним з них за кошти, які належали йому особисто; речі індивідуального користування, в тому числі коштовності, навіть якщо вони були придбані за рахунок спільних коштів подружжя, премії, нагороди, які один з них одержав за особисті заслуги; кошти, одержані як відшкодування за втрату (пошкодження) речі, що належала одному з них, а також як відшкодування завданої моральної шкоди [1, ст. 57].

Ст. 58. кодексу дає розуміння про право на плоди та доходи від речей, що є особистою приватною власністю дружини, чоловіка. За ч. 1. цієї статті річ, що належить одному з подружжя, плодоносить, дає приплід або дохід (дивіденди) робить одного із подружжя власником цих плодів, приплоду або доходу (дивідендів). За ч. 1 Ст. 59 кодексу той із подружжя, хто є власником майна, визначає режим володіння та користування ним з урахуванням інтересів сім'ї, насамперед дітей. Ч. 2 цієї ж статті зазначає, що при розпорядженні своїм майном дружина, чоловік зобов'язані враховувати інтереси дитини, інших членів сім'ї, які відповідно до закону мають право користування ним [1, ст. 58, 59].

Другою категорією є спільна власність подружжя. Реєстрація шлюбу за загальними правилами (якщо інше не встановлено шлюбним договором) є підставою виникнення права спільної власності подружжя на майно. У ч. 2 ст. 60 СК закріплено положення, згідно з яким кожна річ, набута за час шлюбу, крім речей індивідуального користування, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Це має велике практичне значення як для здійснення правомочності, пов'язаної зі спільною сумісною власністю дружини та чоловіка, так і для поділу їх спільного майна (статті 63, 65 і 71 СК). Для визнання майна, набутого за час шлюбу, об'єктом спільної сумісної власності подружжя не має значення, на ім'я кого з них воно оформлено [1, ст. 60, 63, 65, 7; 12, с. 147].

Згідно із ч. 1 ст. 60 майно, набуте подружжям за час шлюбу, належить дружині та чоловікові на праві спільної сумісної власності незалежно від того, що

один з них не мав з поважної причини (навчання, ведення домашнього господарства, догляд за дітьми, хвороба тощо) самотійного заробітку (доходу).

В ч. 1 ст. 61 СК вказано, що об'єктами права спільної сумісної власності подружжя можуть бути будь-які речі, за винятком тих, які виключені з цивільного обороту. Відповідно до ч. 2 ст. 61 СК заробітна плата, пенсія, стипендія, інші доходи належать до спільного майна подружжя лише у випадку, якщо вони були внесені: а) до сімейного бюджету, б) на особистий рахунок кожного з подружжя до банківської (кредитної) установи [1, ст. 61]. Таким чином, надходження тільки тоді будуть вважатися спільним майном подружжя, якщо кожен з них виявив свою волю щодо передачі грошей до сімейного бюджету. Якщо цього зроблено не було, то майно вважається роздільним і належить тому з подружжя, який його отримав.

Ч. 3 ст. 61 СК зазначає, якщо одним із подружжя укладено договір в інтересах сім'ї, то гроші, інше майно, в тому числі гонорар, виграш, які були одержані за цим договором, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Ч. 4 цієї статті визначає, що речі для професійних занять (музичні інструменти, оргтехніка, лікарське обладнання тощо), придбані за час шлюбу для одного з подружжя, є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя [1, ст. 61].

Згідно зі ст. 62 СК України, якщо майно, яке було власністю одного з подружжя, за час шлюбу істотно збільшилося у своїй вартості внаслідок спільних трудових чи грошових витрат або витрат другого з подружжя, воно у разі спору може бути визнане за рішенням суду об'єктом права спільної сумісної власності подружжя [1, ст. 62; 3, с. 111]. Для визнання роздільного майна спільним згідно зі ст. 62 СК необхідно, щоб вартість роздільного майна в період шлюбу збільшилася істотно. Тільки у цьому разі майно може бути визнане спільним. Відповідно до ст. 63 СК дружина та чоловік мають рівні права щодо володіння, користування і розпорядження майном, що належить їм на праві спільної сумісної власності, якщо інше не встановлено домовленістю між ними [1, ст. 62-63; 4, с. 113].

Згідно нормам ст. 64 СК України подружжя має право на укладення між собою усіх договорів, які не заборонені законом, як щодо майна, що є їхньою особистою приватною власністю, так і щодо майна, яке є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя. Договір про відчуження одним із подружжя на користь другого з подружжя своєї частки у праві спільної сумісної власності подружжя може бути укладений без виділу цієї частки. Ст. 65 та ст. 66 СК закріплює право подружжя на розпоряджання майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя та право подружжя на визначення порядку користування майном [1, ст. 64-66].

Майно, яке належить подружжю на праві спільної сумісної власності, може бути поділене між сторонами. Кожен із подружжя після поділу майна стає власником тієї чи іншої речі або сукупності речей і не пов'язує свої дії щодо володіння, користування та розпорядження майном з іншим із подружжя.

Поділ спільного майна подружжя може бути здійснено під час існування шлюбу, у процесі його розірвання, а також після розірвання шлюбу. Відповідно до ч. 1 ст. 69 СК дружина і чоловік мають право на поділ майна, що належить їм на праві спільної сумісної власності, незалежно від розірвання шлюбу. Поділ майна подружжя може бути здійснено у добровільному або судовому порядку. Добровільний порядок застосовується, якщо подружжя домовилося щодо визначення часток кожного з них у праві на майно, а також дійшло згоди щодо

конкретного поділу майна відповідно до цих часток. Відповідно до ч. 2 ст. 69 СК договір про поділ жилого будинку, квартири, іншого нерухомого майна має бути нотаріально посвідчений. Якщо між подружжям виникає спір щодо розміру належних їм часток, порядку або способу поділу спільного майна, то добровільний порядок поділу майна змінюється на судовий [1, ст. 69; 4, с. 114]. Ст. 70 та ст. 71 СК України визначають розмір часток майна дружини та чоловіка при поділі майна та способи та порядок поділу майна, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя [1, ст. 70-71].

Ще одним матеріальним правом подружжя є право одного з подружжя на утримання. Це право визначається ст. 75 СК України, згідно з якою дружина, чоловік повинні матеріально підтримувати один одного. Право на утримання (аліменти) має той із подружжя, який є непрацездатним, потребує матеріальної допомоги, за умови, що другий із подружжя може надавати матеріальну допомогу. Непрацездатним вважається той із подружжя, який досяг пенсійного віку, встановленого законом, або є інвалідом I, II чи III групи. Один із подружжя є таким, що потребує матеріальної допомоги, якщо заробітна плата, пенсія, доходи від використання його майна, інші доходи не забезпечують йому прожиткового мінімуму, встановленого законом. Права на утримання не має той із подружжя, хто негідно поведився у шлюбних відносинах, а також той, хто став непрацездатним у зв'язку із вчиненням ним умисного злочину, якщо це встановлено судом. Той із подружжя, хто став непрацездатним у зв'язку з протиправною поведінкою другого з подружжя, має право на утримання незалежно від права на відшкодування шкоди відповідно до Цивільного кодексу України [1, ст. 75]. Право на утримання зберігається після розірвання шлюбу. Сімейний кодекс визначає способи надання утримання одному з подружжя, час, протягом якого сплачуються аліменти одному з подружжя та розміри аліментів. Також право на утримання може припинитись у ряді випадків або особу можуть позбавити цього права.

Таким чином, в майні подружжя виокремлюють їх загальне майно, яке належить їм обом на праві спільної сумісної власності, та особисте-належить кожному з них окремо, є особистою приватною власністю одного з них.

Список використаних джерел та літератури:

1. Сімейний кодекс України [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
2. Харитонов Є. О. Сімейне право України / Є. О. Харитонов. – К.: Істина, 2008. – 200 с.
3. Сафончик О. І. Немайнові права та обов'язки у випадку припинення шлюбу / О. І. Сафончик // Актуальні проблеми держави і права. – 2008. – Випуск 25. – С. 278 – 283.
4. Баранова Л. М., Борисова В. І., Жилінкова І. В. та ін. Сімейне право України / Л. М. Баранова, В. І. Борисова, І. В. Жилінкова. – К.: Юнікорм Інтер, 2006. – 264 с.